

STRATÉGIA

T O L N A I O T T Ó

A Toncsit. Melyiket? Tudod, az Antit. Aki különben orosz. Legalábbis azt mondja róla a Sokol. Azt, hogy: Tanesije Hlebnjikov. Ki akarja herélni. Azt mondja, hogy mielőtt meghalt volna a Toncsi, az állatorvos Toncsi, a Sóti, aki, emlékszel, kiengedte a Döncit, a nagybikát, és a Tihamér, az Ecset, fölszaladt elüle az ecetfára, úgy szaladt föl, mintha vízszintesen feküdt volna az az ecetfa, a Sóti Toncsi neki adta a herélő-bicskáját. Mondom. Nem mondok, hogy sok a Toncsi? Ki akarja herélni? Ki akarja kiherélni? A Kecec Pista. Mert bekenyete az ablakukat. Melyiket? Azt, az utcai frontrú. Mivel kenye be? Szarral. Bosszúbú. Bosszúbú kenye be, azt mondja. Ki? A Toncsi. A Tanesije Hlebnjikov. Én már az elejét sem értem . . .

Akkó te legalább nyugodt lehetsz. Hallgass. Akkó te csak úgy hallgasd. Úgy a legjobb. Csak úgy hallgatni. Én néha egész nap el tudom hallgatni, hogyan folyik a kénes kút . . .

Bosszúbú? Bosszúbú, mert épp elibük kellett szarnia a Kecec fiának. Az Adolffkának. Az ő saját szarukkal kenye be. Nem az üvékével, hanem csak az Adolffkáéval. Azt mondja, szépen. Szépen? Ki mondja? A Toncsi. A Tanesije Hlebnjikov. Szépen? Szarral? Azt mondja, legalább nem kell firhang. Meg most már nyugodtak lehetnek. Baszhatnak, mint a girindek. Hogy basznak a girindek? Büdösű jóízút. Hunnan tudod? Szoktam nézni őket. Baszhatnak most mán nyugodtan hajnalig, amíg nem kezd el csörömpölni a vekker – fölveri az egész tanyasort –, hogy menjen a Kecec a téglagyárba. Már nem a Kerámiában dolgozik? Nem.

A téglagyárban. Azt mondják, ott vót a bányában – ű is egyre húzta –, amikor kiásták azt a mamutot a kékagyagbú. Baszhatnak nyugodtan, a Habonyi Károly nem bír majd leskelődni. Igaz, ezt a Nyakú mondja, a csívenfosó. Mit? Hogy legfelül azért hagyott egy keskeny csíkot. Mert ű, a Toncsi fentrű, az eperfárú szokott leskelődni. Néha úgy tele van az eper, akárha papátyokkal. A Tolnai bácsi majdnem közējük lűtt a kétcsövűvel. De aztán inkább ű is főmászott közējük. Csak a Habonyit nem engedik föl az eperre. Tudja a fene miért. Valami régi számla . . .

A Habonyinak sok régi számlája van. Mintha csak gyűtötte vóna űket. Tudod, van aki gyűti a régi papírokat. Van aki még a seggtűrűlő papírt is szépen kettőbe hajtja és félrerakja. Azért jobb a csutka. Emlékszetek, amikor hazajött Amerikábú, és kihozták ide a Járásszélre, a Zilahy Lajosnak is csak az vót a kívánsága, majdhogynem az utolsó, hogy olyan budiban szarhasson, ahol még csutka lóg. És bement. És az egész Járásszél körülvette azt a rogyadozó kis budit. Mán azt hittük, többé ki sem gyün, felakasztotta magát a szaros csutka madzagjára. De kigyűtt. Akkó kérdezte meg tüle a Toklász Gyura bácsi, hogy a Karádit mé nem hozta? Akkó . . .

A Gyík Sanyit se engedik föl az eperre, de az főkapaszkodik a glédicsre. A második rundóná mán csurom vér. Meg ráadásul, ezt akartam mondani, de nem engeditek kimondani, csak Toncsiztok itt. Azt akartam mondani. Mondd mán akkó, ne húzd, mint a fáradt gatyagumit. Mondd mán. Azt akartam mondani, hogy ráadásul még egy kis keresztet is rajzolt a Kecec Adolfka homlokára a Toncsi. A Tanesije Hlebnjikov? Ű. Szarral? Nem? Nem keresztet? De. Csak nem szarral. Nem szarral? Hanem? Egy olyan írószerszámmal, amivel nejlonra, meg disznóra is lehet írni. Nejlonra is meg disznóra is? Igen, a disznó ódalára. Szépen. Csak az ódalára? Nem. Nemcsak az ódalára. A hasára is. Csak élő disznónak nehezebb a hasára írni, mint az ódalára. Meg a hátára. Míé? Az én kocám szereti ha kaparászom a hasát. Én tudnák írni az enyim hasára is. Azt hinné, birizgálom. Úgy írnák, hogy azt higgye, birizgálom. Úgy írnák rá, a hasára, hogy egybű kifakadna a teje. Azzal írt a homlokára? Azzal. Egy olyan ciánkeresztet. És aztán egy istené se tudták lesikálni. Előbb gyűkerkeféve próbálták. Enyhe lűggal. De akkó meg majd kiégették a szeme világát. A Vak Vigh Tibike mán örűlt, hogy lesz barátja, akivel foghatják egymás kezit. Végűl mán azzal a küvel is próbálták sikálni, amivel az öreg Kecec szokta dörzsölgetni a sarkát, ha

lakodalomba hivatalos. Olyan habkűféivel. Mán csurom vér volt a feje az Adolfkának, de a kereszt egyre csak ott virított. Lángolt szinte a homloka közepin. Kihívták a púpos Amálkát, aki egyetlen szál cérnával le tudja venni a tyúksegget. A Vicusnak még a szája szélirű is lekapta a tyúksegget. Másnap mán ott csókolódzott a Momčilóval a tejesbódé mögött. De az Adolfkának azzal a ciánkeresztjivel a púpos Amálka se tudott mit kezdeni. Azt ajálta, menjenek el a Gallérkához. De a Gallérka már két éve csak jósol. Zaccbú. Kevesebb a rizikó.

A Kecec bement Kiskanizsára a rendőrségre. De a rendőrök azt mondták, hogy most mán szabad keresztet rajzolni. Még a laktanya falára is. Inkább abbú származott vóna baj, ha ötágú csillagot rajzolt vóna a kis ruszki. A Tanesije Hlebnjikov. Azt mondták, menjen a paphoz. De a Kecec nem ment be a paphoz, mert mán vagy 10 éve nem fizeti az egyházi adót. A Bus Bandit akkó meg mán áthelyezték Telecskárú Zentára. És ott agyonütötték. Úgy tanáták meg az ágyában vérbe fagyva.

Akkó határozta el, kiheréli. Az lesz a legegyszerűbb. Ha szépen kiheréli a Toncsit. Akkó maguk között marad a dolog. A szarral pingált firhang. Amit, meséli a Kordován, a vak pingálóasszonyok is végigtapogattak. Kitapogatták a mintáját, mondta a Habonyi. Nekik, a pingálóasszonyoknak, az ótott mész égette ki a szemüket. A szar nem égette vóna ki a szemük világát. Sokkal okosabbak lettek vóna, ha űk is szarral pingálnak. Mint a Toncsi. Meg hát a Zilahy Lajos is valami ilyesmit akart akkó, kezében a szaros csutkával, mondani . . .

Ha kiheréli, akkó a ciánkereszt is köztük marad. Kiheréli szépen azt a kis kikkűszemű ruszkit. Meg szerez, ráadású, egy olyan írószerszámot. Amivel nejlontra, meg disznóra is lehet írni. És a füle mellett hordja, mint a bótos a plajbászt. És ráírja a Toncsira: szar! Meg ami még eszibe ötlük. Mert akkó a fejibe szaladt a vér és csak dadogott, más hirtelen nem ötlött az eszibe. Az iskolába én is mindig megbuktam szépírásbú. Valójába meg se tanútam írni. Van akinek a faszába szalad a vér, ha felizgul, van akinek meg a fejibe. Akinek a fejibe szalad, az, azt mondta a Flóbert tanító bácsi, sosem is fog megtanúni írni. Meg díszeket faragni a pásztorbotra se tanul meg soha. De most, azt mondta, engedi, hogy neki is a faszába szaladjon a vér. Mert különben neki nem kell, hogy a faszába szaladjon, mert neki csontfasza van, olyan mint a pigmeusoknak. A Róza mesélte. Ű a múzeumba dolgozik Újvidéken. Mit? Hát hogy a pigmeusok fasza mindig áll. Nekik van kiállítva? Biztos nem is egy.

Szerintem azé olyan a pigmeusok fasza, mert emberhúst zabálnak. Sorba megfőzik a parafa kalapos vadászokat. És csak a parafa kalapot dobják el. Engedi, hogy a faszába szaladjon a vér, és mindent rá fog írni arra a kis kikkűszemű ruszkira, aki valójában csak félig ruszki. Csak félig ruszki a Toncsi? Hát tudod, magyar az anyja. A nagyapja meg szerb:

Stratégia

Úgy híjják? Úgy. Hogy Stratégia? Az, mi az?

Én se az elejit, se a középit nem értem. Akkó jó. Mondtam, hogy akkó neked jó. Csak hallgasd úgy, mint a kénes kutat ahogy folyik . . .

Stratégia? Nem tudom, én sem tudom, de rátekeredett a Sokol nyakára. Igaz, a Sokol neve is szerb. A Vojvode Zimonić-iak úgy is hívják, hogy: Sivi Soko, ami magyarul semmi más, mint: Turul. Turul Miska. Azt mondják, gondolkodott is, hogy Turulra magyarosít, amikó a Kracsunék Tolnaira. De aztán mégis maradt Sokolnak. Azt mondta, azé mert nem szeretné, ha összekevernék a Túrú Miskával. A Vojvode Zimonić-iak azt mondják neki: *Pazi, ti visoko letiš, već imaš dva traktora! Ne letim ja visoko*, mondja nekik a Sokol, *nisko letim ja, ko bibic* . . . Különben is a Sokol azt mondja, hogy ő nem szerb, hanem oláj. Nem értem. Mit nem értesz? Azt, hogy a Sokol oláj, szemben a kishomokiak meg azt mondják magukrú, hogy úk: tótok. De a felszabadulásakor mégis úgy lüdték le őket, mint magyarokat és nem tótokat. Nem mindegy? Mi? Hogy hogyan lüdték le, olájkint, tótkint, magyarkint, ráckint? A Flóbert tanító bácsi azt mondta, hogy nem mindegy, csak ahhoz, hogy ez kibonyolódjon, száz év is kellene. Azt mondják, hogy úk, kishomokiak, tudják, hol van a tót templom maradványa. Azok ki tudnák ásni, akik a mamutot kiásták a kíkagyagbú. Mit tudnának azok kiásni? Hát a tót templomot. A Kecec is húzta. Mit? A mamut farkát a kíkagyagbú. Nem értem, ennek mi köze a Toncsi nagyapjához? Semmi. Hát akkó mié mondod? Mindig túllendülsz egy fordulattal. Kettővel. Akármirű mesélsz, előhúzod a kíkagyagbú azt a mamutot. Meg a Zilahy Lajos szaros csutkáját . . . Szóval azt mondod:

Stratégia?

Hogy úgy híjják? Azt. Úgy is van beírva az igazolványába, hogy:

Stratégia?

Nem tudom, de ha legközelebb átgyn a kompon Bánátbú, megkérdem. Mer büszke, különben nagyon büszke a nevre. A Stratégiára?

A Stratégiára büszke? Arra. A Stratégiára. Most már hamarosan köll hogy gyűjön. Mert a Karcsi fia kigyűtt a börtönbű. Azt mondja, hogy az nagyobb dolog. Nagyobb dicsőség. Nagyobb dicsőség? Mi a nagyobb dicsőség? Mitűl? A börtön nagyobb dicsőség, mint a katonaság. Katonának majdnem mindenkit elvisznek. Csak a törpéket nem. Meg azokat, akik olyan soványok, hogy leesik róluk a nadrág. Tisztelgés közben. Mesélik, hogy a Hornyánszkyknak háromszor is leesett a sorozóbizottság előtt a nadrágja. Hogy eshetett le, amikor a sorozóbizottság elé meztelen köll állni? Nem tudom, de azt mondják, leesett. Háromszor is. De negyedszerre besorozták. Ha rajtam múltna, én csak a törpéket, meg a nagyon soványokat soroznám be. Mié? Mert azokat nehezebb eltalálni. Mindig fölűjük, vagy mellűjük lűne az ellenség. Azé nagyobb dicsőség, mert a börtönbe nehezebb bejutni. A Babarci agyonűtötte azt a juhászt és még mindig itt mulat a Csalogányban. Én ismerem egy embert, meséltem is róla a vacsoráná a Zilahy Lajosnak, rokona volt a Dubicsán péknek, aki lent volt börtönben: a tengeren. Oda én is elmennék. Hová? Hát abba a tengerre néző börtönbe. Semmit sem köllött nekik csinálni, csak törögetni a küvet. Meg nézni a tengert. Azt meséli az öreg Stratégia, hogy néha az őnök titokban kikűtűgolyűt dobtak (vagy lűttek?) a tengerbe, hogy miné szebb legyen. Hát az öreg Stratégia is vűt? Hol? Hát ott a tengeren. Hogyne lett vűna. Minden második cérnagűrai vűt. Kikűtűgolyűt lűttek bele? Igen, hogy minné kűkebb legyen. Hogy gyűnyűrkűdhessenek a rabok. Mán azok, akiket nem vitt el a tífusz. Mert minden másodikat elvitte. Akit nem vitt el, azok egy részit agyonverték, a másik részire meg rázuhant a kű. Mintha az égbű hullottak vűna alá azok az óriás fehér kűvek. Az is lehet, hogy az Isten dobálta, célözgatta unalmában űket. Mert a Bus Bandi atya, akit most agyonverték Zentán, egyszer nekem azt mondta, a Bus Bandi nekem, tudjátok rokonom, vűtam is vele zarándokűton Rómában, egyszer azt mondta, hogy az Isten is csak unatkozit odafűnn. Azé kű egy kis kaland. Tehát azé dobálhatta meg űket azokkal a nagy fehér kűvekkel. Unalmában. Meg hát azé is, mert előtte űk is jócskán kalandoztak ide-oda. Lehet, hogy ű űtötte agyon a Bus Bandit is. Csak utána visszarántotta a nagy fehér küvet. Hogy ne maradjon nyom. Hogy rántotta vissza? Pneumatikusan, te hűlye. Az Isten, ezt a Prikidánovic magyarázta el nekem, mindent pneumatikusan csinál. Akkű semmit sem lehet tudni. Na már most az a része a raboknak, a felűknek a negyede, aztán gyűnyűrkűdhetett a

tengerben. Azé lútték kikítógolyóval, hogy minél szebb legyen. Minél kikebb. Azok, akik megmaradtak, aztán, különösen állami ünnepek alkalmával, igazán kigyönyörködhatték magukat. Akkó a Stratégiát nem vitte el a tífusz, se az Istennek nem sikerült eltrafálnia azokkal a nagy fehér küvekkel, se az öröknek nem sikerült agyonverniük. Akkó ú szépen kigyönyörködhetette magát a tenger kiksígibe? Ki. Ki a hupikikben, meg a véraláfutásosban is . . .

A Sokol aztán végre, nagy nehezen, ú is mindig túllendül néhány fordulattal, megfaszul az ember, amíg kivárja a végit, én mese közben néha haza szoktam ugrani megetetni a jószágot, és még akkó se maradok le a végirű, végre nagy nehezen elmesélte, hogyan lett az öreg:

Stratégia

Ú vót magának a saját körösztapja. Az a legjobb. A Buzás Antalnak, a Toncsinak is az van az igazolványában, hogy Tanesije Hlebnjikov? Ne kezd elülrű! Ú vót a saját körösztapja? Az a legócsóbb. Most is két szentképet kellett vennem a bérmafiának. Csak tudnám, mi az olyan drága bennük? Hát az, hogy szentek. Mik? A képek. Nem, hanem azok, akik rajta vannak. A képen? Hát persze. Azok a szentek a drágák. A képek különben olcsók vónának. Csak a szentek drágák, meg a ráamájuk. A goblin ráma. Én meg azt nem értem, hogy egy goblin ráma miért ugyanolyan drága, mint egy szent? Azé, mer van rajta arany. Ja. Meg az a hét tőr a drága. Hét tőr? Miféle hét tőr? Hát az a hét tőr, amelyek a Hétfájdalmú szívébe vannak döfködve . . .

Szóva az úgy vót, hogy van az öregnek egy nagyon rossz természetű lova. A Stratégiának? Igen. Csöknyösebb, mint két számár. De amikó megköti magát, az öreg szeme nem fordul vérbe, mint ilyenkö minden paraszté. Nem fordul? Nem. Hanem. Hanem éppen hogy felcsillan. És szépen veszi a dózniját. Lassan csavar egyet, rágyújt. Mélyet szippant. Visszateszi a dóznit. És szépen veszi az ustorát. Félig-meddig olyan kancsuka az. Ustor is, meg kancsuka is. Azt mondják, az öreg Stratégia járt az oroszoknál, onnan hozta a Hlebnjikovot, a Toncsi apját. Ott tanúták ki a kommunista mesterséget. Szóval veszi szépen az ustorát. Nem is néz a csöknyös lóra. Mintha nem is a csöknyös lórú lenne szó. Jobbra néz, balra néz. Fölnéz az égre. Köp egyet. Kettőt. A bal kezivel megvakarja a seggit. Majd azt mondja, halkan mondja, egészen halkan:

Na most gyün a Stratégia.

Egyszer a Sokol is fenn ült a kocsiján, amikor megkötötte magát az öreg bánáti lova. Kis híján a Sárga árokba fordultak. De a Sokolnak sikerült az ülés mögé ugrani, amikó az meghőköt. Az öreg meg csak mosolygott. Azt mondta:

Látod, Miskám, most gyün a Stratégia.

Mondom, halkan, nagyon halkan mondja. Nyugodtan, nagyon nyugodtan. Vette az ustort, és egy hatalmasat csapott vele. De úgy, hogy az ostor szíja rátekeredett az ülés mögött kuporgó Sokol nyakára. Hát így történt. Így, hogy a Stratégia rátekeredett a Sokol nyakára. Nem bírt kiabálni. Csak nyüszített. Aztán meg már nyüszíteni se bírt. Már kezdett kékülni a feje, mán úgy nézett ki, mint egy darab kikkú (rézgálic), amikó kinkeservesen letekerte rúla. És akkó aztán addig verte azt a szegény lovat, amíg el nem halt a keze. Amikó elhalt a keze, akkó a ló, mintha mi sem történt volna, szépen elindult. Szépen poroszkált átlósan a Járáson, a sziksóban neki Kispiacnak.

Nahát: ez a Stratégia.

Ezé hívják a Toncsi (Buzás Anti), aki valójában Tanesije Hlebnjikov, szerb nagyapját, aki valójában cérnagórác, mert a szerbek egy része cérna, az amelyik nem krajjinai vagy cincár, vagy nem lužicai, ezé hívják: Stratégiának. Most már érted? Érted, miért akarja kiherélni a Kecec a Toncsit? Nem értem én sem. De én csak hallgatom. Mint te a kénes kút folyását. Nem értem, de a halála előtt az öreg Kaucsuk Pista bácsi azt mondta, hogy jegyezzem meg:

Nem kő semmit sem megérteni.

Te ott vótá, amikor a Kaucsuk Pista bácsi meghalt? Ott. Csak én vótam ott. Az ángyó elkódorgott. Éppen átmentem hozzájuk a morzsoló sámlié. Intett, hogy ne vigyem még a sámlit, inkább üljek rá: Ű má lemorzsolódott, még csak egy szem maradt, az utolsó. Várjam meg. Mit? Mit várjál meg? Azt nem mondta, hogy mit, de megvártam. Mit? Mit vártál meg, azt kérdezem? Hogy meghaljon. És akkó mondta? Akkó. Hogy nem kő semmit sem megérteni? Akkó. Hogy az a titka a világnak. Miért hívták Kaucsuknak? Azé, ezt saját szemivel látta a Hanesz Matyi, ű mesélte, mert az egyik lakodalom alatt, mán elmúlt éjfél, egy kaucsukkezű nőcivel (ű úgy mondta: spinó) bebújt a szalmakazalba. A Pista bácsi? Ű. Bebújtak? Be. És kaucsukbú vót a keze? Igen, de csak az egyik. És az is csak csuklóig. Csak csuklóig? Vagy legfölbbe könyékig. De nem tovább. Mert a Nádi Veréb látta, hogy olyan a hónaljszőre,

mint a merinóé. Bebújtak. És olyan förtelmesen kezdtek el baszni, hogy a szalmakazal egyszer csak szépen elindult. Előbb csak elhaladt, szinte lépésben, pipiskedve, a lakodalmi sátor mellett. A szalmakazal? Igen, a szalmakazal. Senki sem vette észre, mert benn a másik Hanesz – a Haneszok meg úgy ősmagyarok, hogy: svábok –, a Lukács, éppen mulatott. Tudod, úgy mulat, hogy egyenkint lefekteti a zenészeket a földre. Azt mondja, a juhászok valamikő mind így mulattak. Hogy lefektették a zenekart? Úgy. Úgy mulattak valamikő. A tudósok is megnézték. Azok, akik kivették a kékagyagbú a mamutot. Űk is megnézték, le is fotografálták, hogyan mulattak valamikő a juhászok. Szóval a zenészek feküdtek a földön a sátor közepin. És úgy húzták. Fekve? Fekve. Fekve a sziksóban. Mert egy szép szikes kopáson verték fel a lakodalmi sátrat. Szóval a Lukács mulatott, a szalmakazal meg elindult a Járás közepe felé. Hajnalban a Kaucsuk Pista bácsi felesége, a Lidi ángyó, rájuk gyújtotta a kazlat. Rájuk gyújtotta? Rájuk. A vén szipirtyó! De ők má nem vótak benne. Hol vótak? Hova tűntek? Akkó má javában fürödtek a vályúban. Azt is meg lehetett vóna gyútani. Mert kénes – űk úgy mondják: kényes – a vize. De az már nem jutott eszébe a Lidi ángyónak. Akkó kapta az öreg a Kaucsuk nevet? Ahogy ott lubickoltak? Nem. Hát? Ahogy ott basztak a kazalban. Mint a girindek. Mint a forgószél. Vót, aki azt hitte, forgószél kapta föl a kazlat. A vályúban már különben is lecsatolta a kezit. A Máté azt mondta, hogy mind az öt körme ki vót manikűrözve. De csak a kaucsuk kezín. Ott vót a kútkáván. Ott pihent. Tartotta szépen az égő cigit. Akár el is csenhettem vóna, mondta Máté. A kezit? Nem, a cigit. Vagy lekezelhetett vóna vele. A meztelen nő kezive? Azza.

Most már érted? Mit? Azt, hogy mi a: Stratégia? Nem értem. Na látod, pontosan ez az. Mi? Hát a STRATÉGIA.

(1996)